

dukcionim odnos i savremenog kapitalizma, sve dok je zakon akumulacije apsolutni zakona kapitalističkog načina proizvodnje. Autor detaljno analizira promene kako na strani kapitala tako i rada. Najnoviju fazu kapitalizma, autor označava kao »pozni kapitalizam«.

U prvom delu, autor analizira promene na strani kapitalista (i kapitala), a one su vezane za narastanje korporativizma, zatim za uspon gigantskih kompanija, za etatizaciju društvenih odnosa i sl.

Oblici podruštvljavanja kapitala su kako ukidanje robne proizvodnje unutar same robe proizvodnje kao proizvodnje kapitala, tako i tendencija prevladavanja privatnog kapitalističkog preduzetništva njegovim korporativnim (kolektivizovanim) formama. Stvarna međusobna povezanost tih kretanja čine ono što autor naziva procesom podruštvljavanja kapitala. To je proces koji se razvija unutar kapitalističkog društva, to je otuda bitno kontradiktoran — ističe autor.

»Navedena dva oblika podruštvljavanja kapitala imaju u svojoj osnovi dva pokretačka mehanizma: jedan se zasniva na nužnosti stalnog napredovanja akumulacije kapitala; a drugi na neizbežnosti trajnog sukoba unutar klase kapitalista, koji počiva na samoj strukturi ove klase — agenata (privatnih, konkurenčkih) kapitala.«

Uz etatizaciju društvenih odnosa i pored tržišne ekonomije, država postaje sve više kolektivni preduzetnik. Medutim, uloga države kao kolektivnog preduzetnika ne škodi procesu jačanja samostalnosti privatnih i kolektivnih preduzetnika, već samo usložava oblike upravljanja ekonomijom.

O odnosu države i gradanskog društva, autor kaže da »osnovna protivrečenost savremene kapitalističke države izvire iz odnosa u koji je postavljena prema gradanskom društvu. Da bi ono funkcionalo kao društvo privatnih vlasnika (Mnogih kapitala), agencija koja zastupa njihov jedinstven interes, država, mora da stoji izvan njihovog medusobnog saobraćaja. Nasuprot tome, da bi se održalo u uslovima uznapredovanog podruštvljavanja (nužnog proizvoda akumulacije kapitala), gradansko društvo sve više mora da uvlaci državu kao neposrednog učesnika u tekući proces reprodukcije. Na temelju te protivrečenosti (sažeto izraženo: između Male i Velike države) izrasta jedan značajan mehanizam: rast države uopšte, kao i pojedinih aparata, dovodi do ubličavanja njegove specifične unutrašnje autonomije. Umesto da bude »u funkciji« gradanskog društva, sam razvoj se javlja kao samosvrha. A upravo principijelna odvojenost države od Mnogih kapitala, njena uloga zastupnika Kapitala (uopšte), predstavlja idealan okvir za podsticanja osamostaljivanja samosvrhovitog razvoja.«

Pored analiza globalnih odnosa države i gradanskog društva, autor analizirana konkretnе funkcije države, bilo da se tu radi o obrazovanju, zdravstvu ili nauci. Interes države je stvaranje opštih uslova za razvoj naučno-tehničke revolucije kao pretpostavke porasta produktivnosti rada, neophodnih uslova za proizvodnju relativnog viška vrednosti.

Procesi podruštvljavanja kapitala odvijaju se putem koncentracije i centralizacije kapitala, a oni su voden logikom zakona akumulacije kapitala, bez obzira na prisutnu etatističku formu te regulacije.

U drugom delu knjige, autor analizira promene na strani rada, tj. radničke klase. Promene na strani rada tiču se stvaranja uslova za podruštvljavanje radne snage. To je proces koji se ostvaruje putem sindikalizacije. Naime, organizovana radnička klasa u sindikate javlja se u obliku »kolektivnog radnika«. Tu su i kolektivni ugovori, koji radničkoj klasi obezbeđuju sigurnost radnog mesta, visinu najamnina i sl.

Spontane promene — način na koji zahvataju radničku klasu, bilo da su joj spolja nametnute, ili samo-proizvedene — predstavljaju razvoj procesa kojima radna snaga postepeno gubi robna svojstva — ističe autor. »Nestajanje robnih karakteristika ne znači da se gubi i klasna priroda društvenog položaja proizvođača. Radi se »samo« o tome da se taj položaj zasniva na drugaćijim pretpostavkama da se dakle rada jedan novi tip društvenih (klasnih) odnosa.«

Promene u odnosima, o kojima govori Mladen Lazić, tiču se socioloških odnosa, pa i političkih, na relaciji radnička klasa — kapital. Medutim, osnova sukoba rada i kapitala ostaje sve dok funkcionišu kapitalistički odnosi proizvodnje i sam način proizvodnje vrednosti (i kapitala). Dakle, polit-ekonomski odnos, u smislu kapital-odnosa i dalje čini biće kapitalizmu. Sociološko-političke promene su bitne, ali one ne otklanjaju osnovnu suprotnost kapitalističke društveno-ekonomiske formacije, tj. odnose između najamnog rada i kapitala.

O odnosu pojave (socijalizacije) i biti ili suštine (kapital-odnosa kao klasnih odnosa proizvodnje) autor kaže: »Nestajanje robnih svojstava radne snage zbiće se u okviru kapitalističkih odnosa, smrt je još u unutrašnjosti biće i nosi njegovu košulju. To je još prvobitni oblik koji se menja, a sama mena izgleda marginalna i uslovljena — ona je puki proizvod dominantnih društvenih odnosa. Ali uporno obnavljanje kontadiktornih procesa, i zaoštravanje tih protivrečnosti, pokazuje da se radi o dubljim kretanjima, čiju unutrašnju snagu ne može da slomi lako ponistiavanje njihove pojavnosti.«

Dr Lazić ukazuje da proces podruštvljavanja kapitalizma u evoluciji nužno dovodi do bitnih promena kako na strani kapitala, tako i na strani radničke klase (rada). Na strani kapitala javlja se »kolektivni kapitalista«, jer je »dozignuti nivo socijalizacije proizvodnje nadrasao mogućnosti individualnog preduzetništva«. Niz preduzetničkih funkcija karakteriše hijerarhija odnosa i delegiranost funkcija i odgovornosti. »Kolektivni kapitalista« je upleten u veoma složenu mrežu odnosa bankarskog i industrijskog kapitala. Na strani rada, sindikalizacija radničke klase ovu postavlja u obliku »kolektivnog radnika«, koji je i dalje zavisan od kompleksnog radnog procesa.

Knjiga dr M. Lazića potvrđuje osnovnu tezu autora, u smislu da promene u strukturi savremenog kapitalizma u SAD ne menjaju suštinu kapitalizma, jer je njegova savremena korporacijska faza i dalje zasnovana na klasnom antagonizmu najamnog rada i kapitala. Medutim, sve promene u kapitalizmu, nastale pod dejstvom zakona akumulacije kapitala, nisu za podcenjivanje, jer pokazuju sposobnost kapitala ka evoluciji (razvoju), a bez toga nema ni osvarivanja istorijskih interesesa radničke klase. »Od Marx-a nadalje je tumačeno, i dovoljno je poznato, na osnovu čega se u kapitalizmu proletarijat pojavljuje kao snaga negacije.«

Ali on je revolucionarna klasa samo potencijalno, u sukobu koji ukida temelje proizvodnje starog sveta. Izvan tog sukoba, radnička klasa je deo postojećeg sistema odnosa.«

Izvan tog sukoba, radnička klasa je i dalje produkt i neophodni uslov reprodukcije kapi-

tal-odnosa. Kada se istražuju promene u okviru kapitalističkih struktura, »klasa se javlja kao subjekt — objekt tih promena.«

Ali kao što one ostaju zarobljene još uvek dominantnim postojećim odnosima, tako ni delatnost klase (tj. — ona sama, jer ti si — što činiš) ne prevazilazi horizont datog. Zbog ugla posmatranja (i izabranog istorijskog, geografskog lokaliteta), znači, (istražuje se) pre svega ona manje slavna istorijska uloga proletarijata. Revolucionarno ukidanje kapitalizma ostaje kao realna istorijska mogućnost sve dok postoji radnička klasa, jer to je najdublji potencijalitet njenog bitka. Pa ipak, i bez te (svesne) delatnosti, društveni odnosi se menjaju na način koji dovodi u pitanje njihovu postojeću prirodu.«

Dakle, usled promena u prirodi radnog procesa, kapital — odnos dobija nove forme regulacije, putem kojih kapitalizam u evoluciji nastavlja svoj put ka razvoju proizvodnih snaga kapitala, kao pretpostavke za njegovu samoukidanje, tj. ostvarenje preduslova za jedno buduće komunističko besklasno društvo. Prema dosadašnjim tendencijama kapitalizma u evoluciji, kapital — odnos je i dalje određujući proidzvodni odnos, ali njegove pojave strane nisu statične, niti to mogu biti. Njegov razvoj dobija nove i nove forme vlasničkog ili menadžerskog upravljanja, sa elementima i samoupravljanja.

Iz veoma bogate analize evolutivnih promena (i procesa) kapitalizma naveli smo samo par misli i ocena (i zaključaka) dr Lazića, u nadi da će to podstići čitaoca da se dublje upuste u analizu sadržaja ove veoma dobre knjige. U njoj će oni naći veoma bogat spektar informacija o oblicima i sredstvima koncentracije i centralizacije kapitala, zatim dileme i protivrečnosti oko menadžerske revolucije, o finansijskom kapitalu, korporativnom planiranju itd.

Lazićeva knjiga »Kapitalizam u evoluciji«, nema sumnje, pomoći otpočetom procesu renoviranja i dedogmatizacije ekonomskog mišljenja u nas, mišljenja kako o ekonomiji kapitalizma, tako i o ekonomiji socijalizma i samoupravljanja.

Knjiga nije namenjena samo akademskim krugovima, već predstavlja izvor informacija o funkcionalanju savremene tržišne ekonomije. I sami ljudi od prakse, prelaskom na reformski način privredovanja u nas, sa svim elementima otvorene tržišne privrede, nači će mnogo novih objašnjenja i informacija (i zaključaka, i ocena) o ekonomiji kapitalizma, koje socijalizam više ne može da ingorise ili da podcenuje. Dakle, ovo je knjiga stigla u pravo vreme, u vreme velikih promena u ekonomiji socijalizma uopšte.

iza magije pisanja

Nemanja Mitrović: DUŠE I STVARI, Vidici, Beograd 1988.

nenad šaponja

Općenito, promišljajući veze dualiteta iz naslova najnovije knjige Nemanje Mitrovića, teško je ne poreći izvesnost činjenice da stvari determinišu dušu, ali i druge, da sledeći ontogenetski korak jeste isti postupak od strane duše u odnosu na stvari. I tako u beskonačnost, do najtanjanijeg određenja. A u tom samom nizu dvostrukog determinisanja kriju se novi, posledični, nizovi veza i prepoznavanja, a mogu se i kriti (ako je, odnosno ovde, s obzirom da je, u pitanju književno delo) vešto upućeni pozivi čitaocu na igru. U dosezanju što tananjih veza ogleda se vrednosni skor svake proze, i uopšte, svakog kreativnog umetničkog stvaranja. (Jasno, treba imati na umu da je tu od presudnog značaja i stepen identifikacije čitaoca (konzumenta sa ponudjenim modelom veze). Što se pak tiče ekipilibriranja Mitrovićevih duša i stvari, tu treba (kao i uvek, uostalom) videti dva poziva igri duha. Uručen i neuoručen. I odrediti se naspram oba. Takode, potrebno je uti-

čiti sve kvalitete i mogućnosti vanrednog pisma, kakvo Mitrović neguje, evo već kroz četvrtu knjigu, ali i stanoviti nesrazmeri deklarisanje intencije (ovde ne mislim na formalnu, koja proističe, i da se naslutiti iz strukture knjige Duše i stvari, već na suštinsku, potekli od samog problema, na onu koju karakteriše izuzetan mikroprodor u nizove već narečenih veza) i njene realizacije kroz tekst Duša i stvari.

Dok se za prethodne Mitrovićeve knjige (San rata, Rase, U znaku ribe) moglo reći da tekst pruža iluziju nesvesnog saznanja stvari, dotele nova, Duše i stvari, operiše posve racionalnim kategorijama. Posle Rasa i U znaku ribe je za očekivati još konzistentnije pripovedačke celine, koje još jače izražavaju superiornost i savremenost pisma koga ovaj autor neguje. Zato je čitalac, najpre, pomalo iznenaden. Ranije proze su govorile svojom drhtavicom, ova je, na svojim najboljim mestima, meditativna proza. Nekada, toliko izbegavan kon-

namirena dugovanja

**Dorde Kuburić: VRHOVNA TAČKA Jasna Manjulov: RAZLICITE PESME
Milijana Vukadinović: ŽIVE ŽIVOTINJE Dobrila Vučićević: PONEDELJAK,
UTORAK, SREDA, ILI BOLEST BROJANJA MATICA SRPSKA —
edicija prva knjiga Novi Sad 1988. godina**

saša radonjić

Konačno su se pojavile knjige iz novog koja Matičine edicije »Prva knjiga«. Napomenimo odmah da su ovo prvi produkti djelatnosti novog (obnovljenog) uredništva, koje pored promjene likovne opreme knjiga nudi, bar u ovom izdanju, i jedan očigledan tekstualni kvalitet. Za razliku od niza prethodnih godina, kada su odabrani prvenci, u vrijednosnom smislu, do te mjere bili disparatni da se opravdano postavljalo pitanje temeljnog sluha »žirija«, ove godine nema knjige koja bi po osnovnom impulu bila izrazito inferiorna u odnosu na ostale.

VRHOVNA TAČKA

Od tri pjesnička i jednog prozogn imena, promoviranih u prošlogodišnjem kolu »Prve knjige« najpoznatije nam odzvanja ime Đorda Kuburića. Prisutan, kako pjesničkim tako kritičkim tekstovima na stranicama književne periodike gotovo čitave tekuće decenije, Kuburić je neobjašnjivim sticajem okolnosti najrazličitijih vrsta ostajao bez promocije i inauguracije na književnoj sceni putem samostalne knjige.

I po starosnoj dobi i po pjesničkom senzibilitetu odnosno poetičkim opredeljenjima ovaj autor je pripadnik generacije takozvanih »Jezičkih eksperimentatora«, »semantizatora konstrukcije« itd. Dakle, nečega što je već izvjestan period dobro znano, kušano i rekao bih iživjeljeno. Shodno ovoj činjenici dalo bi se zaključiti da je knjiga VRHOVNA TAČKA svojevrstan prazan hod u savremenoj pjesničkoj produkciji t.j. da po svom osnovnom ustrojstvu pripada bliskoj prošlosti ali ipak prošlosti. No, na sreću vjerujem zadovoljstvo budućih čitalaca ove knjige, Kuburićev prvenac ima onaj preko potreban višak pjesničke energije koji se izliva iz poetičkih okvira i neovisno o njima pruža »zadovoljstvo u tekstu«. Dakle, sa jedne strane — u poetičkom smislu — ova knjiga jeste »soba, brižljivo zatvorena i mračna kao unutrašnjost violine« (pesma Dim/I) ali oplemenjena (osvjetljena) pozitivnim vibracijama zahvalne rokorenkol kulture ona je istodobno razbremenjena i učinjena prohodnom. Ovim postupkom, autor je rekao bih, pronašao neku zlatnu sredinu između smišljenog otežavanja percepcije i brige za čitaoca, makar on bio i onaj »prokleti prošćeni čitalac«. U tom smislu, Kuburić je načinio korak dalje u odnosu na svoje poetičke prethodnike i srodrnike. Moja osnova primjedba ovoj knjizi ticala bi se katkad pretenciozne i nepotrebne citatnosti. No valja reći da u krugu tri pjesničke knjige prošlogodišnjeg kola Kuburićev prvenac zavrđuje ponajviše pažnje.

RAZLICITE PESME

Knjiga RAZLICITE PESME Jasne Manjulov sklopljena je do doista različitih, u mnogo smislova različitih tekstova. Od stranice do stranice nizaju se stihovani zapisi bitno različitih dužina, motivskih opredeljenja, unutarnje organizacije; pjesme su i strofično i stihinski ustrojene a čitava knjiga nepretenciozno bez razgraničenih ciklusa ili cjelina druge vrste. U smislu toga, inače konvencionalan naslov RAZLICITE PESME pokazuje se kao potpuno umjesan i cijelishodan. No, dakako postoji i nešto što u međusobnim korelacijama ovih pjesama nije različito; a to je, prije svega ujednačen i zavidan vrijednosni nivo. Što je uzevši u obzir sve apostrofirane posebnosti pojedinačnih ostvarenja, (mnoštvo rukarskih itd) poseban kvalitet ove knjige. Pjesnikinja se podjednako elegantno snalazi na nesigurnom tlu pastoralnih minijatura kao i u prostorima dubioznih govo metafizičkih spekulacija odjenutih u ruhu svakodnevice sveprisutnog »lirskog ja«. Tako-

de, kao zajedničku osobenost svih pjesama konstatujemo izražen narativni ton koji Jasna Manjulov zadržava i u svojim najličnijim izdanjima.

Nadam se da će prva knjiga ove poetese, inače dobro nam znane kao vokala rokenrol benda BOJE, naći izravan put do šire čitalačke publice. Ona to svakako zavrđuje.

ŽIVE ŽIVOTINJE

Iskonska potreba stvaralaca za autentičnim izrazom, u pjesništvu zadnjih decenija je svoje ishodište imala mahom u polju novih formalno tehničkih rješenja. Poetsko tijelo se oblikovalo na najrazličitije načine, razgradivalo, konstruisalo, crtalo itd. U knjizi ŽIVE ŽIVOTINJE Milijane Vukadinović pročitavamo takode jedan golem napor usmjeren ka stvaranju, bar za trenutačne prilike autentičnog iskaza. No pjesnikinja, očigledno svjesna prezasićenosti čitalačkih krugova različitim jezičkim i drugim vratolomljima svoj napor temelji na drugaćim postulatima. Neobičnom interpolacijom različitih, međusobno nesrodnih motivskih jedinica u suženim prostorima od svega nekoliko stihova Vukadinovića nude poetski tekst nenaslutljivih obrta i krajnjih rezultata. (na pr. Solarni mehanizam prizeljkuje pravu/buru. Poenta, stega./1. Masa Kineza okupirana je svojim/ štapićima. /2. Pesniku štapić nije izazov.) Valjda je upravo taj trend nepredvidljivosti stihova koji slijede ono što ponajviše čitaoca inhibira u knjizi ŽIVE ŽIVOTINJE. Za jednu paušalnu kvalifikaciju ovakvog postupka iskoristimo termine same autorke: primereno opredeljenje. Iz istoimenog ciklusa apostrofirao bih pjesmu »Žuti petak« kao reprezentativnu.

A da tradicija uspjelih erotskih stihovanih zapisa, zadnjih godina postaje gotovo isključiva svojina poeteza (dakle ne pjesnika) potvrđuju nam naredni ciklus ove knjige, ciklus »Pusti čelo«. U »toploj raznolikosti« kako pjesnikinja kaže, a ja bih dodao vrućoj raznolikosti ovih sedam pjesama nalaze se i ponajbolji stihovi knjige. Izbjegavajući zamke vulgarnog ali i isključivo jednoznačnog Vukadinovića kreira doživljaj erotskog kao ezoterijskog, animalnog i napokon metafizičkog.

Iz poslednjeg ciklusa »Utvorenno nebo« svojim kvalitetima izdvaja se pjesma »Neka žive životinje«.

U jednoj, iz svega rečenog izvedenoj procjeni ove knjige, može se reći da se M. Vukadinović izdigla iznad, za pjesničke prvence ubičajnih standarda, što vrijedi i za dvije prethodno opisane sveske prošlogodišnjeg kola Matičine edicije »Prva knjiga«.

PONEDELJAK, UTORAK, SREDA, ILI BOLEST BROJANJA

Ako smo negdje na početku ovog teksta konstatovali da je ime Đorda Kuburića u spisateljskim krugovima dobro znano već duži period, sada nam valja napomenuti da je ime autora jedine knjige proze iz prošlogodišnjeg kola edicije »Prva knjiga«, ime Dobrila Vučićević do sada bilo za većinu konzumatora savremene književnosti gotovo potpuno nepoznato. Što, dakako, ni za pisca ni za knjigu nije hendikep, a u određenim, rekao bih upravo ovim okolnostima ta činjenica predstavlja i izvjesnu prednost. Jer Dobrila Vučićević nam je ponudila vanredno konzistentno djelo, ispisano u maniru, zrelog, formiranog autora koji zna šta hoće i zna kako hoće. I time je naše iznenadeve veće. Knjiga PONEDELJAK, UTORAK, SREDA, ILI BOLEST BROJANJA za kompozicioni ključ ima upravo Božijih sedam dana, i lo-

tekst ovde je jasan. Autorovi zapisi i misli poseduju nezavisnost u odnosu na zadatu formu. Njihov pokretač nije sadržaj ili forma, već ličnost onog koji piše. Tekst knjige je fragmentiran u 49 zapisa, koji su po mnogo čemu neuđednačeni. To je konglomerat misli, sentimenata, susreta i dosetki, uokviren poetskim slikama i gnomima koje se bave problemima bivstva i problemima reči i jezika, kao jedne od njegovih funkcija. Istovremeno, on je lagan i mek, kao donesen sa granice bajke i sna, prepun lamenta, i čini se putopisom vrludanja između opisa reči i stvari, modela duša i prostora, gde se uvek iznova, i sa najrazličitijih strana, i duša i stvari, sustižu reči. U svojoj očiglednosti, pred nama se prepišu tri ravnstvarnosti — jezika, fizičke realnosti i svesti. Njihovi dodiri čine tkivo ove meditativne proze. Okvir tema kojima se bave ovi zapisi, grupisani (od strane ovog čitaoca) u 3 celine, je sledeći: a) zapisi u kojima se razmatra odnos subjekta pisanja spram reči, pisanja i dela, takođe i ogledala i sna; b) lični sentimenti i prisjećanje (vojske, reke, mora, pećina, gradova, istorija mora i ljudi, bogova i životinja); c) problemi radanja i smrti, misla i besmisla, još jednom provučeni kroz milje pod a); Otpriklje ovakvim redosledom su i raspoređeni u knjizi. Citalac ne samo da uočava da svi fragmenti nisu iste umetničke snage, već se ponegne (uglavnom, odeljak b) i dvojmu da li da patetiku kojom Mitrović boji rečenice smatra lepim ili sladunjivim. S druge strane, u delovima pod a) i delimično pod c) prisutne su već poznate vrednosti Mitrovićevog prozogn pisma, nadopunjene novim kvalitetom — sentencioznošću. Mitrović stiže do najzanimljivijih zaključaka krećući se sa dve strane — od opštih odnosa reči i od svog odnosa prema rečima i pisanju (»Reči su tude i mi ih samo zajmimo... ali reči nisu sposobne da dočaraju sve nijanse onje neponovljive raskoši koju okolina uvek nudi... u svetu koji se ne može uloviti i zadržati avetijskim mrežama reči... svet je jadno, nepravedno zatvoren u naš prekratak život...«). Premda ovakva proza po sebi ima potrebu, ne da nudi, već da razobličava iluzije, ipak joj se jedna iluzija potkrala — vera u mogućnost u ulogu piscu, što se implicite oseća iz teksta.

Jedan od bitnih kvaliteta ove knjige jeste njenja sposobnost da lako, bez predigre, uvede čitaoca u ona duhovno potentna stanja na kojima se spoznaju granice svih vrsta i čula, granice na kojima se u svom uobičajenom životnom prodom u tvar susrećemo. Pod nama su misli koje stoje iza svakog čitanja. I pisanja. I naravno, sa svih strana ovakvo pismo biva opkoljeno na granicama konačnosti, kako onog koji piše, aко i onog koji čita. Teško je ne primetiti veštinsku kojom svakodnevno biva oslikano sopstvenom egzistencijalnom težinom. Onaj koji piše sažima nemogućnost beskonačnog i bol konačnog. Mitrović svoju prozu još uvek zadržava na granicama saznanja. I, ako je ranije, u tom smislu, bivalo podcrtavano ono nadiskustveno, u novoj knjizi je svakako reč o iskustvenom saznanju. Sa komunikacijom preko iracionalnih kategorija (u tekstu i u čitaocu), on prelazi na ono racionalno. Iz oniričnih stanja infantilnog, on oslonac teksta premešta u realna stanja zrelog. Očigledno je da je dečak iz ranijih Mitrovićevih proza odrastao, i dok vizira svet kao odrastao, snagom intelekta, tekst ostvaruje svoju intenciju. Međutim, u pojedinim fragmentima (sentimentima on naglo gubi na snaži, jer odrasli pokušava ponovo biti dečakom, ali na način koji ide ispod standarda postavljenih ranijim (pa delimično i u ovim tekstovima). Ti standardi su skriveni u teskobi pažljivo naranizanih reči, nadgradivanih i glaćanih rečenica, u tekstu koji nedvojbeno daje do znanja da želi biti fotografijom onog čega nema. Gde se, jednostavno, duše pretiču u stvari. Pri čemu su, i jedne i druge (dakako, različitim načinima) omedene rečima. Obične, najsvakodnevnejne slike su razastretki tkivom prozogn teksta i govore sopstvenom nagočušu nastavila. Jer, konačnost je suštinska odrednica (ovih) misli. Samo knjiga pokušava predčiti deo onoga što zaprema prostor iza magije pisanja. A autor se, katkad, skoro učini objektom — on šalje razglednice iz brojnih i šarolikih predela misli. Rezimirajući, u ukupnom dosadašnjem Mitrovićevom opusu, ova knjiga se čini predahom, uspešim manje ili više.